

BORBENA GOTOVOST ORUŽANIH SNAGA

Stepen borbene gotovosti armije je osnovno merilo njene vrednosti. Zato je borba za visoki stepen borbene gotovosti osnovni sadržaj rada svih njenih organa i pojedinaca.

Veličina, brojnost i savremeno naoružanje armije ne moraju biti odlučujući u oceni sposobnosti i efikasnosti armije. Imati brojna i moderna sredstva ne znači imati i visoku borbenu gotovost oružanih snaga. Isto tako, pogrešno je mišljenje da se visoka borbena gotovost ne može postići ukoliko se ne raspolože vrhunskom tehnikom i naoružanjem. Iskustvo je pokazalo da jedinice i slabijim naoružanjem mogu imati visoku borbenu gotovost, i obratno, jedinice sa boljim i modernijim naoružanjem i opremom — kad izostanu druge mere (budnost, obezbeđenje, obučenost, moralno-politička pripremljenost, organizovanost itd.) — mogu imati veoma nisku borbenu gotovost.

Borbena gotovost armije ili njenih delova naročito dolazi do izražaja i odlučujuće utiče u prvim minutima i satima rata (na primer, Perl Harbor 1941. god., izraelska agresija 1967. god. i dr.), ali ona sintezom svih elemenata odlučujuće deluje na rezultate borbениh dejstava i u toku čitavog rata. Razume se da je pozitivno delovanje borbene gotovosti na ceo tok rata moguće samo kod onih armija gde je bila zastupljena i u miru, naročito u početnom periodu rata.

U protivnom, ukoliko borbena gotovost ne bi bila zastupljena u miru, naročito neposredno pre početka agresije, negativno dejstvo bi se odmah odrazilo, a prebrođavanje posledica bilo bi veoma teško i zavisilo bi od niza faktora (veličine i ekonomske snage zemlje, uloge saveznika itd.). U uslovima raketno-nuklearnog rata stalna borbena gotovost, i brzo adekvatno reagovanje imaju presudan uticaj.

Održavanje visoke borbene gotovosti je dosta skupo, ali poraz, ako bi ona izostala, bio bi daleko skuplji. Jedan neuspešan dan rata (odbrane) stajao bi samo u materijalnim gubicima više nego pet godina održavanja visoke borbene gotovosti. Zato se mnoge male i druge miroljubive zemlje, da ne bi bile iznenađene, orijentišu na manju mirnodopsku armiju visoke borbene gotovosti koja može stvoriti vreme i uslove za potpunu mobilizaciju svih snaga i sredstava

cele društvene zajednice. Osnovni oslonac ovih zemalja je ratna (rezervna) armija i rešenost cele društvene zajednice, svih stanovnika sposobnih za borbu i proizvodnju, na najveća odricanja i žrtve i dugogodišnji iscrpljujući rat koji agresoru ne daje izgleda na pobeđu.

Za obezbeđenje povoljnih uslova i uspešnu odbranu zemlje važna je, u prvom redu, gotovost i sposobnost mirnodopske armije. Ali, u savremenim uslovima rat ne vode samo kadrovske armije. Naprotiv, jedna od osnovnih karakteristika savremenih ratova jeste da u njima, na određen način, učestvuje gro stanovništva, odnosno ceo narod sa celokupnim ekonomskim i duhovnim potencijalom. Zato je još u miru, u određenom obimu, potrebna gotovost i pripremljenost za odbranu cele zemlje svih društvenih faktora i snaga ako se žele izbeći nepotrebne žrtve u eventualnom ratu. U ovom napisu zbog ograničenosti prostora razmotrićemo samo borbenu gotovost oružanih snaga.

Borbena gotovost oružanih snaga deli se na potrebnu i stvarnu. (U nekim armijama nailazimo i na termin (kategoriju) moguća b/g¹). Potrebna borbena gotovost proizilazi iz objektivnih potreba odbrane, tj. iz objektivnih mogućnosti potencijalnog agresora koje su izražene u kvantitativnom i kvalitativnom stanju, vremenskim i vatretnim mogućnostima njegovih oružanih snaga.

Kako se dolazi do potrebne borbene gotovosti?

Da bi se realno sagledala potrebna borbena gotovost mora se, u prvom redu, poznavati potencijalni agresor, jer on određuje potrebu za ovim ili onim stepenom borbene gotovosti, kao i potrebnu jačinu I strategijskog ešelona i oružanih snaga u celini. To znači da treba proceniti kakva je realna opasnost od agresora, kojih snaga i sredstava (broj, jačina, sastav, udaljenje, brzina kretanja, kvalitet oružja, verovatno i stvarno grupisanje, način dejstva itd.), stepen gotovosti njegovog I strategijskog ešelona, zatim ulogu sopstvenih ešelona, vidova, rodova i službi po vojištima, operacijskim pravcima i potreban stepen gotovosti svakog od njih sve do pojedine jedinice.

Razume se da je agresor u povoljnijoj situaciji, jer ima inicijativu za početak dejstava, u mogućnosti je da neprimetno i brzo poveća stepen popunjenosti i iznenadno krene u napad. To zahteva od branioca da bude neprekidno budan, da drži određene snage u stalnoj gotovosti i da angažuje znatna sredstva za neprekidno praćenje eventualnog agresora. To je veoma složen i težak zadatak, jer agresor ne mora uvek biti susedna zemlja. On može doći, i to vrlo brzo, vazдушnim ili morskim putem i sa većih udaljenja.

Evo nekoliko primera kako se dolazi do potrebne borbene gotovosti.

Na osnovu zaključaka o mogućnosti eventualnog agresora da napadnim sredstvima iz vazduha može stići do cilja za 20—50' od ispaljivanja raketa (poletanje aviona), proizilazi zahtev za potrebnom gotovosti svih mirnodopskih jedinica, tj. da su u stanju da za 15—45' napuste mirnodopske garnizone (baze), odnosno posednu određena

¹ Program borbene gotovosti KoV SAD „The Infantry“ maj—jun 1966.

skloništa i položaje, a neke jedinice (PVO i dr.) da za to vreme otvore efikasnu vatru. Jer, pouzdano je da bi, u najgorem slučaju, preko izviđačko-osmatračkih elemenata mogli otkriti poletanje aviona (ispaljivanje raketa), ako upozorenje za početak i pripremu agresije ne bi primili na drugi način i ranije. Spremnost se traži, dakle, za najteži slučaj. To je imperativ. Na osnovu zaključka da potencijalni agresor ima spreman I stratejski ešelon (popunjen i obučen) sposoban da za nekoliko sati krene u napad, nameće zahtev da i braniočev I stratejski ešelon bude neprekidno popunjen ljudstvom i materijalno-tehničkim sredstvima (mts) 90—100⁰/₀, da ima stalno 85⁰/₀ potpuno obučenog sastava itd.

Razume se da potrebna gotovost u miru može biti veoma različita među vidovima i rodovima i među jedinicama unutar vida i roda, što će zavistiti od ugroženosti i važnosti pravca (vojišta) na kome se nalazi, kao i uloge jedinice u prvim minutima rata. Zato će i zahtev (kriterij) za potrebnom gotovosti za svaki vid, rod, jedinicu ovo imati u vidu. Te razlike ne smeju biti u opštoj gotovosti mirnodopskog dela roda ili vida (sposobnost za brzo napuštanje karsarne, baze, obučenost i slično). Razlike mogu biti samo u popunjenosti ljudstvom u miru, stepenu pripravnosti i slično. Znači, da će svaki vid i rod imati toliko jedinica u stalnoj punoj borbenoj gotovosti koliko to zahteva procenjena potrebna gotovost i koliko dozvoljavaju ekonomske mogućnosti zemlje.

Cesto se za nedovoljnu gotovost nekog roda ili vida ističu ekonomski razlozi. Međutim, to nikako ne bi trebalo dozvoliti. To je veoma opasno, a i netačno. Jer, ekonomski razlozi mogu uticati na to koliko ćemo imati armija u miru, hoće li pojedini vidovi i rodovi biti više ili manje razvijeni, hoćemo li imati tehniku vrhunskog ili prosečnog kvaliteta i koliko će jedinica biti stalno u najvišem stepenu pripravnosti. Ali, oni nikako ne smeju negativno uticati na gotovost vidova i rodova u onoj proporciji i obimu u kom oni faktički postoje i za koje su ekonomski uslovi stvoreni.

Za nedovoljnu gotovost vidova i rodova uzroke treba uvek tražiti u subjektivnim faktorima: slabosti formacija u kojima je predimenzioniran kvantitet na račun kvaliteta, neadekvatna doktrina i taktička načela, zaostajanje u kvalitetu obuke i vaspitanja itd. Da bismo bili jasniji — borbeno gotovost vida, roda, jedinice treba shvatiti kao efikasnost onoga što imamo, tj. kakva je stvarna borbeno gotovost onoga što postoji.

Stvarna borbeno gotovost je faktično stanje, tj. dostignuti stepen potrebne borbene gotovosti. Ideal je svake armije da se stvarna borbeno gotovost poklopi sa potrebnom gotovosti. Ali pošto to neke ne uspevaju iz raznih razloga, pominje se i termin moguća borbeno gotovost.

Smatram da je dovoljno imati samo dve kategorije borbene gotovosti (potrebnu i stvarnu), mada se u fazi planiranja može naći opravdanje i za onu treću kategoriju „moguću borbeno gotovost“, da bi se dokazala eventualna predimenzioniranost pojedinih vidova (rodova) ili oružanih snaga u celini na račun njihove borbene gotovosti. Samo u tome vidim opravdanje za tom kategorijom. No,

treba naglasiti da ima mišljenja² da pomoću te kategorije treba dokazivati predstavničkim organima potrebu povećanja sredstava za odbranu, dokazujući da postoji raskorak između potrebne i moguće borbene gotovosti.

Pored toga, borbena gotovost za neke jedinice i delove oružanih snaga može biti: stalna i povremena, potpuna i delimična. Neke armije imaju podelu na I, II i III stepen borbene gotovosti. Ovo stepenovanje može biti plansko — kada svesno određujemo više i niže stepene, tj. stalnost ili povremenost, potpunost ili nepotpunost borbene gotovosti pojedinih delova oružanih snaga.

Međutim, smatram da naša osnovna preokupacija treba da bude potrebna i stvarna borbena gotovost, a naročito stvarna. Jer od stvarne borbene gotovosti zavisi efikasnost i mogućnost odbrane. Naročito danas kada ratovi počinju iznenadno sa visokim tempom i zamahom ratnih operacija.

Stvarna borbena gotovost je faktično stanje kvantiteta i kvaliteta niza elemenata i činioaca od kojih zavisi borbena mogućnost i efikasnost jedinica i ustanova JNA u strogo određenim vremenskim, taktičkim, vatrenim i drugim normama. Stvarna borbena gotovost mora odgovarati potrebnoj borbenoj gotovosti na dotičnom vojištu (pravcu, položaju).

Ne treba izjednačavati stepene pripravnosti sa borbenom gotovosti. Pomoću njih se samo određuje i reguliše stepen vremenske efikasnosti borbene gotovosti (pojačavanje b/g u određenim periodima), dok je borbena gotovost mnogo šira i sveobuhvatnija.

Najvažniji (stalni redovni) elementi borbene gotovosti jedinice jesu:

- moralno-političko stanje;
- obučenost;
- popunjenost, zdravstveno stanje i kvalitet ljudstva;
- popunjenost mts, kvalitet i stanje tehničkih sredstava;
- mobilizacijska gotovost;
- bezbednosna otpornost;
- pokretljivost;
- stepen organizovanosti i uvežbanosti jedinica (ustanova) za maksimalno korišćenje svih gornjih elemenata, a naročito u brzom napuštanju kasarne (baze), brzom i organizovanom izvlačenju mts i popuni borbenih kompleta i sposobnosti za brzo otvaranje efikasne vatre iz celokupnog naoružanja, posebno jedinica PVO — koje se meri sekundama i minutama.

Najvažniji elementi za ocenu borbene gotovosti komandi jesu:

- stalna sposobnost za blagovremeno otkrivanje priprema napada (agresije);
- adekvatna primena ratne doktrine;
- sposobnost efikasnog i permanentnog rukovođenja potčinjenim, organizovanje sadejstva sa susednim i podržavajućim jedinicama;

² Ibid

— mogućnost redovnog i blagovremenog pozadinskog obezbeđenja potčinjenih i pridatih jedinica svim potrebama za život i borbu i u svim uslovima;

— sposobnost održavanja permanentne i visoke (određene) borbene gotovosti svih jedinica po napred iznetim elementima za jedinice.

Svaki element borbene gotovosti ima svoje konkretne pokazatelje na osnovu kojih se prati i ocenjuje. Pokazatelja može biti veoma mnogo i oni su kod svake jedinice (roda, službe) različiti. Ali iz praktičnih razloga i realnosti praćenja moramo se uvek ograničiti na one bitne pokazatelje iz svakog napred pomenutog elementa borbene gotovosti.

Uzmimo, na primer, element obučenosti. Pokazatelji mogu biti: poznavanje načela ratne doktrine, rukovanje naoružanjem, sposobnost za osmatranje i izviđanje, uspeh na gađanju, razvijanje iz marševskog u evolucionog poredak, iz evolucionog u borbeni, poznavanje taktičkih načela u napadu, odbrani, borbi u susretu, odstupanju, umešnost i sposobnost u maskiranju i utvrđivanju, poznavanje i primena mera borbenog obezbeđenja (PNHBO, PVO₂, PTO), poznavanje mera protivелеktronske odbrane, disciplinovanost u tačnom i blagovremenom izvršavanju radnji i zadataka itd.

Takvih pokazatelja po obučenosti u okviru jednog roda (službe) može biti na stotine. Slično je i kod drugih elemenata. Primer: popunjenost ljudstvom. Opšti pokazatelj da je jedinica popunjena sa 85% još uvek ne garantuje zadovoljavajuću borbenu gotovost sa tog aspekta, jer je važna i struktura popunjenosti naročito važnim specijalnostima itd.

No, da bismo mogli pratiti i ocenjivati obučenost (kao i druge elemente) moramo se ograničiti na neke najbitnije (tipične — kompleksne) pokazatelje za svaki rod (službu), čuvajući se uproščavanja, subjektivizma i zabluda. Potpuno je razumljivo da to zavisi i od stepena komande (nivoa starešine) koji ocenjuje. Tako, za komandanta operativne jedinice dovoljna je jedinstvena ocena obučenosti za jednu združenu jedinicu. Međutim, za načelnike rodova i službi te iste komande to nije dovoljno. Oni bi za tu jedinicu trebalo da imaju ocene po rodovima i službama, a nastavni organ po predmetima. Dakle, postoji ocenjivanje po više osnova, raznih aspekata, ali za potrebe borbene gotovosti to se mora svoditi na najbitnije — srednje ocene, ali još uvek dovoljno konkretne i reprezentativne. Osim toga, neke naročito važne radnje ili mere, bez obzira što bi po svojoj prirodi spadale u obučenost ili neki drugi element, moraju se izdvojiti i zasebno normirati i ocenjivati kao, na primer: sposobnost za otvaranje vatre na vazdušne ciljeve izražena u minutima, odstojanjima i efikasnosti itd. Razume se da ocenjivanje obuhvata i rezervni sastav svake konkretne jedinice.

Drugo važno pitanje u izboru pokazatelja jeste kriterij za ocene. Tako, na primer, za jedno tehničko sredstvo (vozilo, brod, avion, oružje) neki smatraju da je ispravno ako može da vozi ili trenutno radi, bez obzira na njegovu borbenu efikasnost. Drugi, opet, traže

potpunu kompletnost, dobru tehničku kondiciju, potpunu ispravnost svih sklopova i agregata i resurs pogonskih časova (m/č, km i sl.) najmanje za 15 dana borbe.

Smatram da je ovo drugo stanovište jedino ispravno. Jer prihvatiti da je jedno vozilo ispravno zato što može trenutno da se kreće a ono nema rezervnog točka, alata, i pribora, rezervnih delova i slično, bila bi velika zabluda. Isto takva zabluda bila bi smatrati da je borbena vozila ispravno zato što može da se kreće i što ima ispravno naoružanje a nema sredstava veze, pribora za osmatranje i slično.

Ako želimo imati objektivnu sliku stanja borbene gotovosti po materijalno-tehničkom elementu, moraju biti propisani kriteriji (standardi) za svako to sredstvo (počev od puške do broda i aviona), kada se ono smatra potpuno ispravno, kada delimično ispravno, a kada neispravno. Za većinu sredstava to je već i propisano, ali se u praksi kriteriji ublažavaju, što je vrlo opasno. Isto tako, trajanje remonta i stvarnu sposobnost brze opravke borbenih sredstava na licu mesta treba smatrati veoma važnim pokazateljima borbene gotovosti svih jedinica, a posebno tehničkih.

Da bismo mogli pratiti i ocenjivati borbenu gotovost moramo imati sasvim jasno i precizno propisane matematički izražene uslove. Svaki starešina mora uvek i u svako doba znati šta se od njega traži i kakva je njegova obaveza po borbenoj gotovosti. Tu ne sme biti nikakve dileme ni tolerancije. To su najvažnije i najčvršće obaveze od svih zadataka starešina. Čitav rad starešina bilo koje jedinice smatrati promašenim ako nije obezbedio potrebnu borbenu gotovost jedinice. Zato zahtevi moraju biti jasno definisani i realni, tj. da je usklađena potrebna i moguća borbena gotovost i da se stvore uslovi da se i stvarna gotovost svake jedinice izravna sa potrebnom (određenom). Razume se da to traži blagovremeno i disciplinovano izvršavanje obaveza starešina svih stepena počev od komandira odeljenja pa do državnog sekretara za narodnu odbranu. Jer, ako samo jedna karika u ovom složenom lancu podbaci, poremećaj u borbenoj gotovosti je neminovan. A to niko ne želi.

Praćenje borbene gotovosti mora biti svakodnevno i periodično. To takođe mora biti tačno propisano, i što jednostavnije postavljeno — da se u svako doba ima tačan uvid u stanje, a da nema nikakve prepiske oko toga. Sve treba da se svede na brojeve (%), minute, časove, km) i kvalifikacione oznake „da”, „ne”, „dobro”, „slabo”, i slično. Svaka jedinica treba da ima svoj karton (pregled) borbene gotovosti svih elemenata i pokazatelja iz kojih će u svakom momentu moći da se vidi stanje. Neke armije vode preglede borbene gotovosti u generalštabu, počev od samostalnog bataljona (divizionu) i više, odnosno odgovarajuće vidovske jedinice RV i RM. Gde sve i za koje jedinice treba voditi preglede b/g, stvar je praktičnih rešenja, ali imperativ vremena nalaže da se to stanje u svako doba mora poznavati, da je ono ažurno i objektivno. Ali i pored toga, treba naglasiti da se bez ličnog uvida komandanta ne može ni zamisliti uspešno praćenje borbene gotovosti. Komandanti moraju na licu mesta,

ostvarivati lični uvid u stanje potčinjenih jedinica i ustanova sve do trećeg stepena. To se ne može zameniti nikakvim formularima. Ali i taj lični uvid mora se zasnivati na strogo objektivnim i konkretnim pokazateljima, jer subjektivna ocena da je stanje dobro (ili da nije dobro) bez objektivnih pokazatelja bila bi velika zabluda i najobičnija formalnost. U isto vreme ona ne bi mogla biti stimulans za unapređenje borbene gotovosti i rešavanje još nerešenih problema. Zato se i lični uvid mora ostvarivati preko utvrđenog sistema provere borbene gotovosti, kroz određene objektivne norme i pokazatelje.

Smatram da se ovakvim prilazom može ostvarivati stalan uvid u stanje, kao i uticati na unapređenje borbene gotovosti pojedinih vidova, rodova, službi, jedinica, ustanova i oružanih snaga u celini.

General-potpukovnik
Dušan PEKIĆ